

Δήλωση 2/2019 σχετικά με τη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τη διάρκεια πολιτικών εκστρατειών

Εκδόθηκε στις 13 Μαρτίου 2019

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων ενέκρινε την ακόλουθη δήλωση:

Η αλληλεπίδραση με τους ψηφοφόρους είναι εγγενής στη δημοκρατική διαδικασία. Επιτρέπει την προετοιμασία πολιτικών προγραμμάτων, δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες να επηρεάζουν την πολιτική και την ανάπτυξη εκστρατειών σύμφωνα με τις προσδοκίες τους.

Τα πολιτικά κόμματα, οι πολιτικοί συνασπισμοί και οι υποψήφιοι βασίζονται όλο και περισσότερο σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και προηγμένες τεχνικές κατάρτισης προφίλ για την παρακολούθηση και τη στόχευση των ψηφοφόρων και των διαμορφωτών της κοινής γνώμης. Στην πράξη, τα άτομα λαμβάνουν εξαιρετικά εξατομικευμένα μηνύματα και πληροφορίες, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με βάση τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα, τις συνήθειες στον τρόπο ζωής τους και τις αξίες τους.

Προγνωστικά εργαλεία χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό για την ταξινόμηση ή την κατάρτιση προφίλ με βάση τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τα γνωρίσματα, τη διάθεση και άλλα στοιχεία, ώστε να είναι δυνατή η πιθανολόγηση ως προς τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της προσωπικότητάς τους, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών απόψεων και άλλων ειδικών κατηγοριών δεδομένων. Η εξάπλωση των εν λόγω τεχνικών επεξεργασίας δεδομένων για πολιτικούς σκοπούς δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους, όχι μόνο για τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων, αλλά και για την εμπιστοσύνη στην ακεραιότητα της δημοκρατικής διαδικασίας. Οι αποκαλύψεις της Cambridge Analytica κατέδειξαν τον τρόπο με τον οποίο η πιθανή παραβίαση του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα μπορούσε να

επιηρεάσει άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως την ελευθερία της έκφρασης, την ελευθερία της γνώμης και τη δυνατότητα της ελεύθερης σκέψης χωρίς χειραγώγηση.

Το ΕΣΠΔ παρατηρεί ότι, εκτός από τα πολιτικά κόμματα και τους υποψηφίους, διάφοροι άλλοι φορείς μπορούν να συμμετέχουν στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για πολιτικούς σκοπούς: πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης, ομάδες συμφερόντων, εταιρείες εμπορίας δεδομένων, εταιρείες ανάλυσης, διαφημιστικά δίκτυα. Οι εν λόγω φορείς μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εκλογική διαδικασία και η συμμόρφωσή τους υπόκειται σε εποπτεία από ανεξάρτητες αρχές προστασίας δεδομένων.

Ενόψει των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και των άλλων εκλογών στην ΕΕ που έχουν προγραμματιστεί για το 2019, το ΕΣΠΔ επιθυμεί να υπογραμμίσει ορισμένα βασικά σημεία που πρέπει να τηρούνται όταν τα πολιτικά κόμματα επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των εκλογικών τους δραστηριοτήτων:

1. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν πολιτικές γνώμες αποτελούν ειδική κατηγορία δεδομένων στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ. Ως γενική αρχή, η επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων απαγορεύεται ή υπόκειται σε ορισμένους αυστηρούς όρους, όπως τη ρητή, ειδική, πλήρως ενημερωμένη και ελεύθερη συγκατάθεση των φυσικών προσώπων.¹
2. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν δημοσιοποιηθεί ή έχουν κοινοποιηθεί με άλλο τρόπο από μεμονωμένους ψηφοφόρους, ακόμη και αν δεν είναι δεδομένα που αποκαλύπτουν πολιτικές απόψεις, εξακολουθούν να υπόκεινται στο δίκαιο της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων και να προστατεύονται από αυτό. Για παράδειγμα, η χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να τηρούνται οι υποχρεώσεις σχετικά με τη διαφάνεια, την εξειδίκευση του σκοπού και τη νομιμότητα.
3. Ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η επεξεργασία είναι νόμιμη, οι οργανισμοί πρέπει να εκπληρώνουν τα λοιπά καθήκοντά τους σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης διαφάνειας και επαρκούς πληροφόρησης των ατόμων που αναλύονται και των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία, ανεξάρτητα από το αν τα δεδομένα έχουν αποκτηθεί με άμεσο ή έμμεσο τρόπο. Τα πολιτικά κόμματα και οι υποψήφιοι πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν με ποιον τρόπο έχουν συμμορφωθεί με τις αρχές της προστασίας

¹Βλ. άρθρο 9 ΓΚΠΔ. Ένα παράδειγμα είναι τα δεδομένα που δηλώνονται δημόσια από το υποκείμενο των δεδομένων και τα οποία, όπως και άλλες παρεκκλίσεις σχετικά με ειδικές κατηγορίες δεδομένων, θα πρέπει να ερμηνεύονται συστατικά, καθώς δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να νομιμοποιήσουν τεκμαιρόμενα δεδομένα.

δεδομένων, ιδίως τις αρχές της νομιμότητας, της αντικειμενικότητας και της διαφάνειας.

4. Η αποκλειστικά αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, είναι περιορισμένη, εφόσον η απόφαση επηρεάζει νομικά ή εξίσου σημαντικά το άτομο που αποτελεί αντικείμενό της. Η κατάρτιση προφίλ που συνδέεται με τη στοχευμένη μαζική αποστολή μηνυμάτων μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να προκαλέσει «εξίσου σημαντικές επιπτώσεις» και κατ' αρχήν είναι νόμιμη μόνο με την έγκυρη ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων.²
5. Σε περίπτωση στόχευσης, θα πρέπει να παρέχονται στους ψηφοφόρους επαρκείς πληροφορίες ως προς τους λόγους για τους οποίους λαμβάνουν ένα συγκεκριμένο μήνυμα, ποιος είναι υπεύθυνος γι' αυτό και πώς μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους ως υποκείμενα των δεδομένων. Επιπλέον, το Συμβούλιο σημειώνει ότι, σύμφωνα με το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών, υπάρχει απαίτηση διαφάνειας όσον αφορά τις πληρωμές για την πολιτική διαφήμιση.

Το ΕΣΠΔ παραπέμπει πολιτικά κόμματα και άλλους εμπλεκόμενους φορείς στις πρακτικές οδηγίες και συστάσεις που έχουν εκδώσει διάφορες Αρχές προστασίας δεδομένων σχετικά με τη χρήση των δεδομένων κατά τη διάρκεια των εκλογών.³ Επιδιοκμάζει, επίσης, τη δέσμη μέτρων που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο 2018⁴ και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου και των κρατών μελών σχετικά με τη διασφάλιση ελεύθερων και δίκαιων ευρωπαϊκών εκλογών.⁵

Τα μέλη του ΕΣΠΔ συνεργάζονται επίσης με άλλες σχετικές αρμόδιες αρχές προκειμένου⁶ να εξασφαλιστεί η συνεκτική ερμηνεία και η συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένου του ΓΚΠΔ, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η εμπιστοσύνη στην ασφάλεια και την ακεραιότητα των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και άλλων εκλογών στην ΕΕ που έχουν προγραμματιστεί για το 2019 και μετέπειτα.

²Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων έχει διευκρινίσει στο παρελθόν ότι ένα έννομο αποτέλεσμα που προκύπτει από την αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων ενδέχεται, μεταξύ άλλων, να επηρεάσει την ψήφο ενός ατόμου στις εκλογές.

³Βλέπε παράρτημα Ι.

⁴Και ιδίως τις Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων και τη Σύσταση σχετικά με τα δίκτυα εκλογικής συνεργασίας, τη διαφάνεια στο διαδίκτυο, την προστασία από συμβάντα στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και την καταπολέμηση των εκστρατειών παραπληροφόρησης: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

⁵<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6573-2019-REV-1/en/pdf>.

⁶ Για παράδειγμα, στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών εκλογικών δικτύων όπως περιγράφεται περαιτέρω στη «δέσμη μέτρων για τις εκλογές» της Επιτροπής (βλ. ιδίως τη Σύσταση σχετικά με τα δίκτυα εκλογικής συνεργασίας που αναφέρονται στην υποσημείωση 4 ανωτέρω και την πρόταση της Επιτροπής για κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 όσον αφορά τη διαδικασία επαλήθευσης σχετικά με τις παραβιάσεις των κανόνων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

Η συμμόρφωση με τους κανόνες προστασίας των δεδομένων, στο πλαίσιο των εκλογικών δραστηριοτήτων και των πολιτικών εκστρατειών μεταξύ άλλων, είναι ουσιαστικής σημασίας για την προστασία της δημοκρατίας. Αποτελεί επίσης ένα μέσο για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των πολιτών και της ακεραιότητας των εκλογών. Ενόψει των προσεχών εκλογών, οι Αρχές προστασίας δεδομένων δεσμεύονται να παρακολουθούν και, εάν είναι απαραίτητο, να επιβάλλουν την εφαρμογή των αρχών της προστασίας δεδομένων στο πλαίσιο των εκλογών και των πολιτικών εκστρατειών, όπως τη διαφάνεια, τον περιορισμό του σκοπού, την αναλογικότητα και την ασφάλεια, καθώς και την άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων. Οι Αρχές προστασίας δεδομένων θα κάνουν πλήρη χρήση των εξουσιών τους, όπως προβλέπεται στον ΓΚΠΔ, και θα διασφαλίσουν τη συνεργασία και τη συνεκτικότητα των δράσεών τους στο πλαίσιο του ΕΣΠΔ.

Για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων

Η πρόεδρος

(Andrea Jelinek)